

на държавата, подбужда я да си туря на страна на ползувание силитѣ на хилядници хора, всѣкой отъ които искаше на единѣ да помага.

Като единѣ отъ първитѣ примѣри на обмислена и наредена частна помощъ ни възрадва чудесното и организирано частно съдѣйствиѣ, което свѣтлата принцеса, великата руска княгиня Елена, бѣше турила въ расположение на санитарното дѣло на рускитѣ войски, въ врѣме на жестоко-печалнитѣ обстоятелства въ Кримската война. Млади лѣкари, значително количество, нарочно за тѣзи цѣль, по примѣра на сестритѣ милосердия, приготвени болнични настойнички, съ голѣмъ запасъ цѣрове, подъ надзора на единѣ прочютъ хирургъ, се испратиха въ театра на войната на изключително частни разноски на тѣзи велика княгиня.

Около това почти врѣме, извикана отъ Английското военно министерство, Мисъ Нитингала (Miss Nightingale), заедно съ другаркитѣ си, замина за английскитѣ хоспитали въ Скутари и Цариградъ и отъ тамъ за Кримъ, дѣто се ознаменова тя съ просвѣщенна прислуга на болнитѣ.

Първото по-наредено дружество бѣше Виенското общество, което, съ Височайше одобрение отъ 28 Априлий 1859 година, при избухване на австро-италийската война, се образува съ цѣль, да се помогне на раненитѣ войници, на тѣхнитѣ вдовици и сирачета. На челото на туй патриотическо спомагателно общество личеше задачата:

1., Да се промишляватъ военнораненитѣ мжже безъ разлика на чинъ, народностъ и религия съ пари и бѣлье, съ цѣрове и съ привръски;

2., Да се помага на станалитѣ неспособни за прѣхрана войници, на вдовицитѣ и сирачетата на надналитѣ на бойното поле.

Най близка, слѣдъ това, чудесна дѣятелностъ на порядочно спомагателно

дѣло за военно врѣме показаха на свѣта Сѣвероамериканскитѣ свободни държави.

Помежду благотворителнитѣ дружества, които назначиха фондоветѣ си за поддръжка на раненитѣ войници, по врѣме на послѣдната междусобна война въ Америка, се образува и една санитарна комиссия, която, като развиваше всестранно обхващающа дѣятелностъ, располагаше съ немалката сума отъ около 100 милиона лева. Съ множество ратующи посеяното широко географическо пространство, — изложенитѣ на игра интереси, за защитата на които цѣлото население вземаше горѣщо участие, — характера на народната войска, придаванъ на армията отъ изключително доброволнитѣ сълдати, — импровизираното, съвѣстѣ необикновенното нѣщо за американеца, да види той на нога толкова много войска, — неограничената почти по нашитѣ понятия свобода на Конституцията имъ, — най-сетнѣ, извънмѣрно своеобразния имъ националенъ характеръ, — всичкитѣ тѣзи поединости, заедно събрани, даватъ на съставеното подъ име "санитарна комиссия" частно дружество единѣ образъ, който, въ извѣстнитѣ си детайли, заслужва най-голѣмо удивление.

Тѣхъ като много отъ мѣрките на тѣзи комиссия, въпреки разнитѣ обстоятелства, които владѣятъ отъ атлантическия океанъ, сж много поучителни за насъ, ще си позволимъ да съобщимъ тукъ отъ тѣхъ само онова, което е по-достойно за внимание.

При първото избухване на междусобната война и при стичанието на доброволцитѣ, общото мнѣние помисли, че по поглѣда на началството би слѣдвало да се задържатъ вситѣ санитарни учреждения, опредѣлени за дѣйствующата армия, която, като не бѣше повече отъ 32000, прѣдлежеше да се усили сега съ 75000 още души, както това се виждаше отъ съвършеното отсъствие на старанията, да се въведжѣтъ улучшения въ туй дѣло. Всичко